

Gents
Milieu
Front

Frontaal

winter
2022

Energiefactuur
peperduur

Lichtvervuiling
in Gent

Gezelligheids-
stokers

Oogverblindend licht
06

Hadewijch, Akker & Ambacht
09

Gent en omstreken

06
beleid
Het Gentse
lichtplan uitgelicht

09
ontmoet
Hadewijch Breyne,
buurtwinkelier in
de Brugse Poort

10
ontdek
Gentse munt:
een alternatieve
betaalwijze

12
ontdek
Brauzz: duurzaam
wassen en poetsen

Wat met onze energie?
14

Duurzaam bouwen
28

Milieu inzichten

14
hot topic
Energiefactuur

18
expert
Kris Peeters, mobi-
liteitsdeskundige

23
dossier
Gezelligheidsstoken

25
column
Uitgehold

26
voortaan
Duurzame tips

28
energie
Gentse eco-
bouwers

31 Karina uit de Dom. Rep.

34 Vrijwilliger Sabine

Front van goodwill

31 roots
Karina uit de Dominicaanse Republiek

32 in actie
Klimaatcafés

33 in actie
GMF-boekenclub

34 vrijwilliger
Sabine Huyghe

35 Jules

36 kalender

38 volg ons

39 over ons

Bomen en bossen

Het Vossenbos, de Wondelgemse meersen, de platanen aan de Belgacomsite, ... Anno 2022 moeten we blijkbaar nog altijd vechten voor bomen en kleine bosjes in de stad. Het ontstaan van een GMF-bomenwerkgroep vorig jaar bleek geen overbodige luxe.

Die bomenvrijwilligers ijveren ervoor om beleidsmakers, projectontwikkelaars, scholen en particulieren te overtuigen bestaand groen te behouden én nieuw groen aan te leggen. Via overleg en bezwaarschriften werd zo al veel Gents groen gered (of betere boscompensaties afgedwongen).

Voor het tweede jaar op rij bezorgden we Stad Gent een lijst met plekken waar ruimte is voor een grote boom, allemaal suggesties van Gentenaars. Wij screenen de locaties, volgen de aanplanting op en controleren de nazorg. Zo realiseren we samen met de Groendienst honderden toekomstbomen voor vele toekomstige generaties Gentenaars.

Maar we dromen groot: volgend jaar willen we een eerste 'Gentse brousse' aanplanten, een lokale variant van een *tiny forest*. Zulke bosjes kunnen helpen om de stad te verkoelen, water op te slaan en ruimte te geven aan fauna en flora. Ook richten we in 2023 samen met Voka onze pijlen op bedrijven.

Nog veel werk aan de winkel dus. Altijd welkom om onze werkgroep te komen versterken! Maar wat nog belangrijker is voor 2023: heel veel geluk en een goede gezondheid toegewenst.

Dirk Waelput
Vrijwilliger / voorzitter
bomenwerkgroep GMF

40.000

Zo veel extra arbeidsplaatsen kunnen er volgens CEO Daan Schalck tegen 2050 bijkomen in en rond North Sea Port als de haven volop inzet op activiteiten in de circulaire economie.

Lage snelheid, laag verbruik

Pleidooi voor 100 km/u op snelweg

Toen Daniela en haar man hoorden dat je 'door trager te rijden de brandstofconsumptie met 20% kunt verlagen', werd hun idee voor 100km/u geboren. Volgens het Internationaal Energieagentschap (IEA) kan trager rijden het oliegebruik doen dalen met 290.000 vaten olie per dag. Niet alleen goed voor het milieu (verlaging van de CO₂-uitstoot, fijn stof, geluidshinder) en beter voor je spaarpot, maar ook minder dodelijke ongevallen...

Een no-brainer met andere woorden, GMF steunde eerder al campagnes voor een maximumsnelheid op snelwegen.

Zin om mee(r) te doen?

Contacteer hen op [100kmh.be!](http://100kmh.be)

1 jaar gratis brood van Copain

Het Front springt in de bres in tijden van crisis!

Viel deze Frontaal bij jou thuis in de bus? Dan ben je onmiskenbaar al GMF-lid, hoera! Maar misschien vervalt jouw lidmaatschap binnenkort, of ken je wel mensen die dringend lid van GMF moeten worden? Wel, men zegge het voort, voor sukkelaars in die situatie is er een unieke kans om die fout recht te zetten: word nog in december 2022 lid van GMF via het domiciliëeringsformulier op gentsmilieufrent.be en maak kans op 1 jaar gratis brood! En het zijn niet zomaar de eerste beste bokes: voor deze eindejaars-campagne bakt GMF zoete broodjes met de Gentse ambachtelijke broodmakers van Copain: lokaal, biologisch en overlekker brood. Hoewel pas ontstaan in 2016 heeft Copain al een ijzersterke reputatie opgebouwd in Gent. Door de lezers van De Gentenaar werden ze al 2 jaar op rij verkozen tot beste bakker van de stad. Copain heeft 2 vestigingen op de Lousbergmarkt en Dok-Zuid, en ze staan elke vrijdag op de Moscoumarkt in Gentbrugge.

Moedig vrienden en familie uit om mee te doen aan de wedstrijd op gentsmilieufrent.be/1jaargratisbrood

'De natuur zal naar de stad moeten komen'

RUP Dampoort

GMF vraagt meer groen en minder auto's

Van de Kasteellaan in het zuiden tot de Koopvaardijlaan in het noorden: het gebied dat het ruimtelijk uitvoeringsplan (RUP) Dampoort beschrijft is groot. En dus zijn ook de kansen voor vergroening, energie en mobiliteit enorm. GMF diende eind september een bezwaarschrift in over de domeinen waar er nog (veel) werk aan de winkel is. Onze lezing in een notendop: het RUP biedt de kans om van een groot nieuw stadsdeel een 'Positive Energy District' te maken: een wijk die meer energie produceert dan ze verbruikt. Daar moet duurzame mobiliteit altijd de logische keuze zijn, en auto-onafhankelijkheid het uitgangspunt. Weg dus met de geplande pendelparking, Gent heeft al een grote autoparking bij een station! Groen komt in het ontwerp slechts vaag aan bod, dat moet concreter. Ook rond luchtkwaliteit, water (beleving), energieneutraliteit van woningen en het aantal gezinswoningen maakten we opmerkingen. Op naar beter en meer, want we love de *Dampuurte!*

Lees het volledige bezwaarschrift van GMF:
gentsmilieufrent.be/rupdampoort

'Want er is niet genoeg natuur om iedereen een steekje op het platteland te geven.' *Hanna Haveri, Fins neurologe* die het effect van natuur op onze gezondheid onderzoekt.

— De Standaard, 28 november 2022

Marktplaats voor duurzame bouwers

De 'recupmarkt' van Huismus

In Gent en omgeving schieten ecologische bouwbedrijven als paddenstoelen uit de grond. Eentje daarvan is Huismus uit Mariakerke (met atelier in Evergem), gespecialiseerd in houtskeletbouw, dakconstructies en isolatiewerken. Maar wat Huismus net die tikkelt duurzamer maakt, is hun 'recupmarkt'. Ze bouwen niet alleen op; ze breken ook af, stockeren, verwerken en hergebruiken goede materialen. In hun magazijn vol gerecupereerde isolatie, geredde ramen, deuren en trappen wachten degelijke materialen op een tweede leven in een nieuwe bestemming. Misschien wel in jouw (ver)bouwproject!

Check het aanbod:
recupmarkt.be/collections

Het Gentse lichtplan uitgelicht

Oogverblindend mooi of gewoon oogverblindend?

Het Gentse lichtplan beoogt een sfeervolle stadsverlichting om de identiteit van de stad te versterken. Lichthinder moet daarbij zoveel mogelijk vermeden worden. Of de stad daarin slaagt, onderzoeken we samen met Stijn Vanderheiden van de vzw Preventie Lichthinder.

txt_pix_Anke de Sagher

Een kortere slaapduur, een verhoogde kans op een hoge bloeddruk, een verstoorde hormoonhuishouding, obesitas. Prof. Johan Verbraecken (Slaapcentrum UZA) vindt geen doekjes om wat er kan gebeuren door ons gebruik van kunstlicht. Rolluiken en verduisterende gordijnen om binnensluitend licht te weren, zijn voor hem dan ook een must.

Koolmezen en nachtzwaluwen trekken echter niet zomaar even een gordijntje dicht. De gevolgen van ons overmatig gebruik van kunstlicht zijn ook in de natuur voelbaar: van bomen die langer hun blad behouden, over een in de

war gestuurde voortplanting bij insecten tot gedesoriënteerde trekvogels.

Ook menig astronoom betreurt de problematiek. In de Gentse sterrenwacht Armand Pien (UGent) zijn ze al jaren een groot deel van de nachthemel kwijt. Het is best ironisch dat één van de oorzaken de verlichting van een gebouw van dezelfde onderwijsinstelling is: de Boekentoren.

Nochtans is de oplossing vrij simpel: draai het licht uit. Zo radicaal hoeft het echter niet voor Stijn Vanderheiden van de vzw Preventie Lichthinder. Hij leidt me rond in mijn stad om samen het Gentse lichtplan

onder de loep te nemen.

Dat plan is opgebouwd uit drie delen. Het eerste deel focust op de binnenstad en wil de Gentse identiteit uitrollen met sfeervolle stadsverlichting en door architecturale pareltjes in de verf te zetten. Stad Gent omschrijft de stadsverlichting als subtiel en sober. Bovendien zegt ze actief lichthinder te beperken. Of dat klopt, ontdek ik op deze novemberavond.

Monumentale verlichting

Ik wacht Vanderheiden op aan de Sint-Pietersabdij, terwijl ik mijn ogen toeknijs voor de straling van een schijnwerper naast me. Het is ongetwijfeld

de bedoeling enkel het gebouw te belichten, maar ikzelf voel me even opgenomen in het ontwerp. Vanderheiden glimlacht: 'Ja, zo zullen we nog wel meer voorbeelden zien, hier in Gent.' Terwijl we van het Sint-Pietersplein richting stadhuis wandelen, wijst hij me verschillende voorbeelden aan van hoe het niet moet. Veelal worden gevels van onderuit beschenen. Het licht likt de dakgoten en schijnt daar ook voorbij.

'Strooilicht moet te allen tijde vermeden worden'

'Dat is net wat we niet willen. Volgens de Vlaamse regelgeving moet klemtoonverlichting zo geplaatst zijn dat het enkel het gebouw zelf belicht. Het strooilicht ernaast moet te allen tijde vermeden worden', wijst Vanderheiden.

Ook vlakbij het Zuid schieten de in de grond geplaatste lichttegels hun doel voorbij. Bovendien zijn ze bijzonder fel en onaangenaam om over te wandelen. 'Die lichttegels doen ook weinig eer aan het gebouw', wijst hij. 'Ze creëren een groot wit vlak op die gevel. Met de huidige LED-technieken kan zoiets veel mooier en minutieuzer geaccentueerd worden.'

Straatverlichting

Het is die LED-technologie waar veel hoop op gevestigd is. Mits goed geïnstalleerd, biedt LED tal van mogelijkheden: aanpassingen in lichtkleur en -intensiteit, sturing met timers en aangepaste tijdschema's. In praktijk blijken LED-lampen echter vaak niet goed afgesteld en zelfs bij te dragen tot de problematiek.

Tijdens onze wandeling merk ik de straatverlichting langs onze Gentse waterlopen op. Vanderheiden wijst op de impact hiervan op onze stedelijke vleermuispopulaties: 'Wil je naast sfeer creëren, ook iets voor het leefmilieu doen, dan moet je meer op maat werken. Met LED zou dat kunnen, mits je ook stilstaat bij het totaalplaatje: wat zijn de noden van een specifieke locatie? De noden van de eventuele menselijke en dierlijke bewoners? Is daar wel licht nodig? Waarom? Wanneer? En hoe kan het zo subtiel mogelijk geïmplementeerd worden?'

Kennisopbouw, maatwerk en samenwerking

Vanderheiden pleit dan ook voor doven waar het kan en maatwerk elders. Daarvoor hebben we nood aan een interdisciplinaire samenwerking tussen technici, ontwerpers,

'Doven waar het kan en maatwerk elders'

ecologen, lichthinderexperts en installateurs, vanaf ontwerp tot aan de uitvoering.

Bovendien moet er ook beter afgestemd worden tussen de verschillende diensten en overheden: stedelijk, Vlaams, federaal én Europees. 'Veel diensten en overheden kennen elkaars regelgeving niet. Die communicatie kan beter', meent Vanderheiden.

De toekomst zal uitwijzen of Stad Gent een nieuwe identiteit durft aannemen. Eentje waar onze menselijke hang naar sfeer en ons veiligheidsgevoel in balans is met ecologische diversiteit en onze eigen gezondheid. Een identiteit waar niet enkel de mens centraal staat, maar waarbij gekeken wordt naar het grotere plaatje. De toekomstige 'verleiding' verder uitrollen in samenwerking met experts, zal daarbij noodzakelijk zijn.

Terwijl ik naar huis fiets, tuur ik de hemel af. De sterren verbergen zich achter de gloed van de Gentse straatverlichting en ik vraag me af of mijn zoon ooit de Melkweg zal zien, hier in Gent. Als ik Vanderheiden mag geloven, is dat alvast mogelijk.

Wat kan je zelf doen tegen lichthinder?

Je leest het allemaal op gentsmilieufront.be/licthinder

OP ZOEK NAAR EEN EINDEJAARSCADEAU?

Of gewoon jezelf eens goed trakteren? Kom shoppen in ons Natuur.Café aan de Bourgoyen. In de aanbieding:

- Voederhuisjes, nestkasten en voer voor vogels
- Boeken
- Natuurpuntkalender en agenda
- Cadeaupakketjes
- En meer!

Extra tip: doe iemand een lidmaatschap van Natuurpunt cadeau. Meer op www.natuurpunt.be/cadeaulidmaatschap

Natuurpunt
Gent

GROENDAKEN
DAKTUINEN &
GROENGEVELS

CANOOPY

+32 (0)9 247 48 49
info@canopy-greenroofs.be
www.canopy-greenroofs.be

Hadewijch — 'Van stoppen is zeker geen sprake'

In deze rubriek laten we iemand aan het woord die zich rechtstreeks of onrechtstreeks inzet voor een duurzamer Gent. Deze keer aan de beurt: Hadewijch Breyne.

'Ik ben opgegroeid in de Brugse Poort. Van thuis uit kregen we het korteketenprincipe (letterlijk en figuurlijk) ingelepeld: melk haalden we bij de boer in Lovendegem, we kochten een deel van een koe voor in de diepvries en groenten kwamen van de boerenmarkt.

Mijn papa Jan droomde al lang van een coöperatieve buurtwinkel. Toen creatie- en ontmoetingsplek De Koer in dit pand trok, stond het voorste gedeelte leeg, de ideale locatie was gevonden! Af en toe ging ik papa in het weekend aflossen. Zo ben ik er in gerold.

In mei overleed papa. De winkel wordt sindsdien met een warm team van meewerkende vennoten verder uitgebouwd! Van stoppen is dus zeker geen sprake, ondanks geruchten die de ronde doen.

De Brugse Poort is een erg diverse buurt. De wat oudere Gentenaars denken dat de termen 'ecologisch' en 'fairtrade' gelijk staan aan duur. Dat terwijl we gewoon eerlijke prijzen hanteren. Gezinnen van andere origine hebben de weg naar onze winkel gevonden, producten zoals rauwe (geiten)melk en plantgoed voor de moestuin zijn hierbij vaak ijsbrekers.

Met ons plantenaanbod proberen we mensen van buiten de buurt aan te trekken. In de toekomst staan er workshops rond tuinieren op de agenda, een investering om samen met De Koer zonnepanelen te plaatsen, een groter assortiment bulkgoederen ... Het zijn nu geen tijden om grote sprongen te maken, maar wie weet komt er ooit zelfs een tweede winkel. Het team dat we nu hebben is er alvast hecht genoeg voor.'

txt_Sabine Huyghe pix_Manas Bharadwaj

Een munt met een lokaal verhaal

Geld doet de wereld draaien. Elk product heeft z'n prijskaartje en elke inspanning wordt volgens de euro gevalideerd. Maar wat met mensen die in de bres springen voor burens, de tuin van een instelling onderhouden of helpen met een repair café? Hoeft dat allemaal gratis te gebeuren? Neen, daarvoor kan je een gemeenschapsmunt in het leven roepen. Ik sprak met Silke De Schoenmaker van Muntuit vzw, een Gentse organisatie die de gemeenschapsmunt promoot, over deze alternatieve 'betaalwijze'!

txt_ Binte Claes pix_ Andy Bruyninckx, Marie Bockaert

'Om het concept van de gemeenschapsmunt uit te leggen, moet je jezelf de vraag stellen, 'Wat is geld?' Geld is een soort afspraak binnen een bepaalde gemeenschap om iets te gebruiken als betaal- of ruilmiddel. De gemeenschapsmunt is dat ook.'

'Het doel van het huidige monetaire systeem is om producten of diensten naar waarde te schatten, maar veel persoonlijke acties vallen hierbij uit de boot. Denk maar aan vrijwilligerswerk, burenzorg, zorg dragen voor de buurt ... De gemeenschapsmunt tracht hier wel waarde aan toe te kennen.'

Hoe bepaal je dan de waarde van zo'n munt?

10 'Dat hangt van het project af. Zo

heb je in Antwerpen-Berchem de wijkmunt 'Buren' waarmee men vrijwillige acties voor burens wil bekrachtigen. De waarde wordt bepaald door een tijdbank: één uur komt neer op één Buur. Met die verdiende Buur kan je zelf beroep doen op iemand of kan je bijvoorbeeld gaan eten in een sociaal restaurant.'

Wat is de meerwaarde ten opzichte van de euro voor je wijk of gemeente?

'De meerwaarde zit in je lokale gemeenschap die effectiever wordt van zo'n munt door mensen te verbinden en vereenzaming tegen te gaan. De bedoeling is ook dat de munt blijft circuleren in de wijk of gemeente doordat het verdiende "geld" opnieuw

'Je lokale gemeenschap wordt beter van zo'n munt door mensen te verbinden en vereenzaming tegen te gaan'

gespendeerd wordt bij lokale handelaars. Dit in tegenstelling tot de euro die je op bol.com spendeert en vervolgens aan de andere kant van de wereld in iemands zakken terecht komt.'

Kan een gemeenschapsmunt ook ecologische doelstellingen hebben?

'Zeker! In Sint-Niklaas kan je 'Sengzen' verdienen door regenwater op te vangen. Je krijgt er ook een premie uitgedrukt in

'Bij Muntuit hanteren we liever het Bruto Lokaal Geluk. De gemeenschapsmunt is daar een belangrijk middel toe'

Sengzen om een geveltuintje aan te leggen of een groendak te installeren.'

Dus een gemeenschapsmunt kan ook op stedelijk niveau bestaan?

'Ja hoor, in Amsterdam heb je bijvoorbeeld 'Makkie'. Deze ontstond in de Indische buurt van Oost-Amsterdam met het doel om burenhandelingen te laten doen voor elkaar. Nu zijn ze 10 jaar verder en is de Makkie een gekend betaalmiddel geworden in de hele stad waarbij veel lokale handelaars aangesloten zijn.'

'In Engeland en Wales bestaat 'Tempo Time Credits'. Deze munt werkt op basis van een tijdbank en wordt gespendeerd op bovenlokaal niveau. Bijvoorbeeld: Simon verdient credits door zwembaden te geven in Brighton waarmee hij in Londen naar een museum gaat. Dit webplatform telt ondertussen 68.000 gebruikers en 750 omruilpartners over heel het VK.'

En wat met Gent?

'Sinds 2016 bestaan de 'Pluimen' in Ledeborg, maar die zijn vandaag niet meer actief. Een bekender project is dat van de 'Torekes'. Deze munt bestond 10 jaar lang in de wijk Rabot-

Blaisantvest en was een initiatief van Saamo in opdracht van Stad Gent. Wijkbewoners die zich inzetten voor burenhandelingen, de buurt of milieuzorg konden Torekes verdienen en vervolgens spenderen bij lokale handelaars, in het sociaal restaurant, om een moestuintje te huren bij 't Boerenhof ... Opgeteld komt het vrijwilligerswerk gepresteerd binnen 'Torekes' uit op zo'n 10.000 vrijwillig gewerkte uren. Dit kan je vergelijken met een kleine 6 voltijdse equivalenten per jaar. Een ongelofelijk cijfer toch!'

'Hoewel het project met Saamo nu afgerond is, beloofde stad Gent hier zelf mee verder te gaan. Al is het nog onduidelijk wat ze nu net van plan zijn.' (zie kader)

Wat is het ultieme doel van Muntuit?

'Momenteel heb je een monocultuur in het monetair ecosysteem, de euro of dollar is overheersend. Als maatstaf voor succes hanteren we het Bruto Nationaal Product wat de som is van geproduceerde goederen en diensten binnen de landsgrenzen. Maar tegelijkertijd lijden we grote verliezen die niet meegenomen worden in dit cijfer, zoals het verlies aan diversiteit of milieuvervuiling. Bij Muntuit hanteren we liever het Bruto Lokaal Geluk om zo meer naar een maatschappij te gaan die duurzaam is en waarin iedereen kan participeren. De gemeenschapsmunt is daar een belangrijk middel toe.'

Komt er een Gentse munt?

Hoewel het huidige bestuursakkoord (2019-2024) stelt dat het stadsbestuur de komst van een Gentse stadsmunt zou onderzoeken, is dit tot heden niet gebeurd. Deze munt zou als betaalmiddel gebruikt kunnen worden door burgers, lokale handelaars en de lokale overheid.

Het kabinet van Schepen van Economie Sofie Bracke legt uit waarom een Gentse munt op de lange baan geschoven is: 'na de coronajaren, de energiecrisis en de twee daarmee gepaard gaande besparingsrondes zijn er in alle beleidsdomeinen doelstellingen moeten sneuvelen. Het onderzoek naar een dergelijke munt was jammer genoeg een van die doelstellingen.'

Schoonmaakproducten zonder geurtje aan

Drie studenten Innovatie en Ondernemerschap besluiten een bedrijfje op te richten en hun goesting tot ondernemen om te zetten in de productie van... schoonmaakproducten. Geen ideaal uitgangspunt om een artikel te versieren in Frontaal? Edoch! GMF had met Lowie Vercaeye, een van de jonge en enthousiaste oprichters van Brauzz, een hoopvol interview.

txt_An Van Hemeldonck & Bart Remmerie pix_Brauzz

'Vuile' schoonmaakindustrie

Lowie omschrijft de schoonmaakindustrie - *what's in a name* - als erg vervuilend. 'Huishoudproducten zijn vaak verpakt in plastic, bevatten schadelijke ingrediënten en bestaan voor 90% uit water. We transporteren dus massaal plastic flessen gevuld met water!'

In 2020 besloten de oprichters van Brauzz komaf te maken met dit soort absurditeiten. Ze bedachten een even geniale als eenvoudige oplossing: makkelijk biologisch afbreekbare ultraconcentraten, vrij van wegwerpplastic. 'Daarnaast zijn al onze producten vegan gecertificeerd. Ze bevatten geen dierlijke componenten en worden evenmin getest op dieren.'

Producten zonder water

Het gamma van Brauzz bestaat uit schoonmaakmiddelen voor een duurzaam huishouden, zoals vaatwastabletten, wasstrips en reinigers voor o.a.

vloer en glas. Het meest vernieuwende aspect is dat ze geen of nauwelijks water bevatten. 'Het oorspronkelijke idee was een oppervlaktreiniger in de vorm van een bruis-tablet, vandaar de naam Brauzz. Na meer dan een jaar onderzoek bleek dit niet haalbaar, omwille van de lange ontwikkelingsstijd.'

Uiteindelijk kwamen in juni 2021 de eerste producten als strips of ultrageconcentreerde tabletten op de markt. Qua ingrediënten is er weinig verschil met andere ecologische marktspelers. 'Doordat we geen water transporteren, besparen we echter tot 90% CO₂-uitstoot.'

Gebruiksgemak

Aan de ontwikkeling van Brauzz gingen grondige marktstudies vooraf. 'We leerden dat veel mensen bereid lijken om ecologischer te leven. Dit gaat dikwijls helaas gepaard met compromissen in prijs,

'Doordat we geen water transporteren, besparen we tot 90% op CO₂-uitstoot'

'Geen wegwerpplastic, geen vervoer van water, geen schadelijke ingrediënten én vegan'

kwaliteit en gebruiksgemak. Daarop hebben we ingespeeld. Zo zijn onze schoonmaakmiddelen niet duurder dan die van gelijkaardige merken en zetten we resoluut in op een krachtige werking. Bovendien passen ze gewoon in de brievenbus; 80% van de pakjes gaat mee met de postbode. Geen speciale busjes nodig dus en je hoeft niet thuis te zijn bij levering.'

Lowie is dankbaar voor het loyale klantenbestand van Brauzz. 'Meer dan 50% bestelt opnieuw, een hoog percentage in e-commerce. We willen het voor iedereen bewust vergemakkelijken om de duurzame keuze te maken; vanachter je computer bestellen en levering in je brievenbus.'

Op de vraag hoe bol.com als extra distributieoptie in het duurzaamheidsplaatje past, antwoordt

Lowie helder: 'We kiezen een 90% ecologisch businessmodel met een heel ruim bereik, omdat de totale impact zo veel groter is.' Brauzz biedt haar producten ook in fysieke winkels aan. In Gent vind je ze o.a. bij Ohne en Bio-Planet. GMF adviseert dan ook om gebruik te maken van deze lokale verdeelpunten of de optie via de post.

Een totaalconcept

Naarmate ons gesprek vordert, ontdekken we dat Brauzz een totaalconcept is volgens het 3P-model, wat staat voor Planet, People, Profit. Van elke stap in het proces wordt nauwkeurig de milieu-impact geanalyseerd. 'Onze productie gebeurt vooral in Europa, maar deels ook in Azië omdat sommige technologieën (bijv. molding van wasstrips) hier nog niet voldoende ontwikkeld zijn. Wel vervoeren we alles via het spoor. Daarnaast brengt Ecocart de CO₂-emissies van onze volledig supply chain in kaart. Aan hen staan we bovendien 2 tot 4% van onze omzet af om onze - minimale - uitstoot te compenseren en te investeren in groene energie.'

Qua lokale logistiek heeft Brauzz eveneens een duidelijke keten. 'Onze grootste partner is Amab, een sociaal maatwerkbedrijf dat al onze producten assembleert, dus letterlijk in doosjes steekt. Voor verpakking, labeling en verzending werken we samen met Active Ants, een geheel gerobotiseerd en ecologisch bedrijf.'

De toekomst

Momenteel heeft Brauzz, met kantoor in Gent, naast de drie oprichters twee vaste medewerkers in dienst. 'Eigenlijk werken we samen met veel partners, zoals freelancers,

ontwikkelingslaboranten en de mensen van het maatwerkbedrijf. En we denken na over nieuwe teamgenoten.'

Tot slot verklaart Lowie dat er binnenkort een product voor hardnekkige vlekken aankomt, bovenop drie innovaties voor toilet en keuken. In de Benelux heeft Brauzz al een vaste voet aan de grond, al groeit de concurrentie. De uitbreiding naar Duitsland, Oostenrijk en Frankrijk komt op gang. Nu wil Brauzz eerst goed nadenken waarop verder te focussen. 'De mogelijkheden zijn quasi eindeloos, al blijven we steeds werken volgens dezelfde principes: geen plastic voor eenmalig gebruik, geen onnodig vervoer van water, geen betrokkenheid van dieren in het proces en geen schadelijke ingrediënten.'

GMF was alleszins onder de indruk! Als drie studenten zo'n totaalconcept met grootse milieu-impact kunnen bedenken én uitvoeren, dan is het misschien... *nog al nie noar de wuppe!*

Meer
propere info
op brauzz.com

Onze ENERGIEFACTUUR

Of hoe een goedbedoeld idee nefaste gevolgen kan hebben.

Waarom is onze energiefactuur zo hoog?

Het korte antwoord is: de oorlog in Oekraïne. Door de Europese sancties vloeit er bijna geen Russisch gas meer naar Europa, waardoor landen de markt opgingen om gas op te kopen. De grotere vraag leidde tot hogere prijzen. Joannes Laveyne, energie-expert UGent: 'Eigenlijk is er geen fysisch tekort, maar een tradingtekort. De prijs signaleert de angst van de markt dat er een tekort *zou kunnen* zijn.'

De prijsstijging was echter al bezig door de economische heropleving na corona. De gasprijs was tussen april '21 en oktober '21 met 400% gestegen door de mismatch tussen vraag en aanbod. Toch merken we ook hier al de schaduw van Poetin. Gazprom weigerde in de tweede helft van '21 extra gas te leveren – iets wat het de vorige jaren wel gedaan had – als drukkingsmiddel om Nord

We bevinden ons in de grootste energiecrisis sinds de jaren '70. Gezinnen worden in armoede geduwd, de industrie moet opnieuw een beroep doen op technische werkloosheid terwijl de energiereuzen woekerwinsten boeken. Waarom is onze energiefactuur zo hoog, en wat kunnen we eraan doen?

txt_Michaël Verest pix_Joannes Laveyne_A. Lambillotte

'De prijs signaleert de angst van de markt dat er een tekort *zou kunnen* zijn'

Stream 2 in gebruik te nemen. Volgens Gazprom zelf was het niet voorbereid op de koude maand augustus '21 en gaan in die maand traditioneel herstellingswerken door die niet stilgelegd kunnen worden. Eind augustus '22 stopten de leveringen via de Yamalpijpleiding en Nord Stream 1. Dit leidde echter niet tot een hogere prijs op de TTF-beurs (Amsterdamse Title Transfer Facilitybeurs) omdat de Europese invoer van Russisch gas al teruggevallen was van 40% naar 9%. Op moment van schrijven (5 november) is de prijs alweer gestegen tot € 114 per MWh.

De prijsdaling die zich heeft ingezet sinds augustus heeft ook te maken met de bijna volledig gevulde Europese gasvoorraden - de stormloop op gas om deze voorraden te vullen, heeft ironisch genoeg bijgedragen aan de prijshausse in de zomer. Wanneer deze voorraden leeg zijn aan het einde van de winter, kunnen de prijzen weer stijgen. Kunnen we deze voorraden dan niet aanvullen tijdens de winter? Laveyne: 'Niet echt. We verbruiken gewoon meer dan er kan bijgevoerd worden. Voorts is het Europese gasnet minder goed verbonden dan het elektriciteitsnet. Spanje heeft veel

LNG-opslagcapaciteit en Italië veel goedkoop Algerijns gas maar het geraakt niet tot bij de andere landen.’

Wat met de elektriciteitsprijs? Deze is door de marginale prijszetting (MPZ) geklonken aan de duurste centrale, wat in de huidige constellatie een gascentrale is. Hoe werkt MPZ? Op de TTF wordt elke dag toekomstig gas verhandeld. Elektriciteit uit wind- of zonne-energie is echter goedkoper dan die uit gas. Toch wordt na het sluiten van de markt enkel aan de prijs van gas verkocht. Waarom? Een belangrijke reden is om groene investeringen te stimuleren. De faciliteiten bouwen om hernieuwbare energie op te wekken is duur. Elke extra eenheid energie opwekken is echter zeer goedkoop - de marginale prijs is bijna nul. Voor gascentrales (en ook steenkool) is dit omgekeerd. Op deze manier worden producenten van her-

nieuwbare energie beloond met hogere prijzen zodat ze verdere investeringen kunnen doen, en niet meer afhankelijk zijn van subsidies. Kort door de bocht: de bedoeling is dat fossiele brandstoffen de energiewende bekostigen.

Critici beweren dat deze methode speculanten aantrekt - de prijs is afhankelijk van het tradergedrag op een beurs - waardoor consumenten onnodig hoge prijzen betalen.

En door de hoge gasprijzen wordt steenkool plots weer een interessante investering. Een oplossing hiervoor zou een CO₂-taks kunnen zijn.

Hoe kunnen we onze energiefactuur verlagen?

Op de korte termijn: minder energie verbruiken. En dan gaat het niet alleen om de thermostaat een graadje lager zetten. De Europese Commissie maant de lidstaten bijvoorbeeld aan de btw te verlagen voor ener-

‘Onze thermostaat een graadje lager zetten zal niet genoeg zijn’

gie-efficiënte verwarmingssystemen. Ook besliste ze om de gasvraag met 15% terug te dringen tussen augustus ‘22 en maart ‘23, maar ook deze maatregel is niet bindend, waardoor de effectiviteit te betwijfelen valt. Door onze zachte, zonnige oktobermaand is er in België dan weer 10% minder energie verbruikt, maar een strenge winter kan dit effect tenietdoen.

Energiecheques zijn volgens Laveyne dan wel weer een goed idee: ‘Over de hoogte van de cheque kan gediscussieerd worden, maar het voordeel van dit systeem is dat het niet aan de marktprijs morreelt, want gesubsidieerde prijzen doen het verbruik toenemen.’

Maar is dit geen symptoombestrijding? Moeten in de eerste plaats onze huizen niet beter geïsoleerd worden?

Laveyne: ‘Renovatiepremies zijn een Vlaamse bevoegdheid, en deze zijn toegespitst op

Bio-ecologische materialen voor energiezuinige houtbouw en renovatie

Steico flex FSC®
Houtwolisolatie

Isokurk
Vloer- en muurisolatie

pro clima
Luchtdichting

- **gratis advies** aan zelfbouwers!
- **isolatie opleidingen:** eurabo.be/opleidingen

10%
ISOLATIEKORTING

10% korting voor leden van Gents Milieufront

Wij kiezen voor verantwoord bosbeheer. U ook?

ROK 52 - Pont West 112
B-9600 Ronse
+32(0)55 23 51 40

Wiedauwkaai 87
B-9000 Gent
+32(0)9 216 46 40

info@eurabo.be
www.eurabo.be

tintelijjn

DE NATUURVERFWINKEL

Je interieur of gevel opfrissen? Bij Tintelijjn zetten we in op gezonde verf en duurzame producten. Je vindt alles wat je nodig hebt in onze winkel in Gent of online via de webshop!

Bestel je producten online via
www.tintelijjn.com
Wij leveren bij je thuis!

DE DUURZAME AANNEMER

Je gevel of interieur opfrissen?
Schilder-, kalei-, timmer- of pleisterwerken:
Tintelijjn voert ook werken uit bij je thuis.

info@tintelijjn.be • 09 219 09 60
Adolf Baeyensstraat 216, 9040 Gent

www.tintelijjn.com

woningeigenaars. Voor huisbazen die verhuren gaat de winst van een renovatie naar de huurder. Dus is er geen incentive. Men kan de huur verhogen, maar dan eindigen we met goede woningen die onbetaalbaar zijn, wat ook niet de bedoeling is. In Oostenrijk kan de overheid zelf als projectontwikkelaar optreden, waardoor je goede, betaalbare woningen krijgt. Daarvoor is in Vlaanderen echter een Copernicaanse omwenteling nodig.’

Op de lange termijn kunnen we niet anders dan overschakelen naar hernieuwbare bronnen. Of deze een economie kunnen dragen die op eeuwige groei gebaseerd is, laat Laveyne liever in het midden. ‘Ik zie wel heil in ontkoppeling, want we moeten meer circulair denken. Nog te weinig producten worden gemaakt met hergebruik in het achterhoofd.’ Deze energiecrisis zou kunnen aangewend worden om meer te investeren in *renewables*, maar de realiteit is anders. De Morgen bericht dat

er 36% minder windmolens zijn besteld dan vorig jaar. De onzekerheid om de investering terug te verdienen, lijkt de grootste boosdoener.

Volgens het World Energy Investment 22-rapport van het Internationaal Energieagentschap besteedt de fossiele sector slechts 4% van zijn R&D aan schone energie. Men zou verwachten dat de miljarden overwinst die de fossiele-energiebedrijven hebben geboekt op kosten van de industrie en huishoudens een opportuniteit voor hen zou zijn om hun vergroening te versnellen, maar niets is minder waar. Ook heeft Duitsland beslist zijn bruinkoolcentrales tot minstens 2024 open te houden.

Hoe zal alles evolueren?

Laveyne: ‘Ik heb geen glazen bol, maar een rapport van Goldman Sachs voorspelt dat de prijs deze winter onder de € 100 zal uitkomen. Een serieuze daling dus, want de piek in augustus was irrationeel. De prijsniveaus van voor de coronacrisis keren wel niet snel terug. Toen was het € 20 per MWh. Dat was veel te goedkoop, waardoor er te veel verbruikt werd.’

‘Gesubsidieerde prijzen doen het verbruik toenemen’

In een recent rapport waarschuwt het Internationaal Energieagentschap er echter voor dat we in Europa tekorten kunnen verwachten in de winter van ‘23-’24, mede door de economische heropleving van China die tot 85% van het extra LNG-verbruik kan opsloppen. Ook zij pleiten voor verminderd verbruik en investeringen in hernieuwbare energie.

Conclusie

Door de volatiele geopolitieke situatie is elke conclusie voorbarig. Het staat wel vast dat we nog even door deze zure appel moeten heen bijten, maar de rode draad is deze: onze inspanningen om groene, lokale energie op te wekken, moeten onverminderd doorgaan. *Never waste a good crisis*, iemand?

In februari organiseert GMF een razend interessant debat over energie in De Krook!
Alle info en inschrijven via gentsmilieufrent.be/debat

Een eerlijke herverdeling maakt ontzettend veel mogelijk

Kris Peeters over de herontdekking van het algemeen belang

Met 'Weg van het systeem' schreef Kris Peeters een boek over... alles. Hoe we coronamaatregelen beleven, almaar vaker cliënten in plaats van burgers zijn, ethiek inruilden voor (liberale) economie. We leven in een crisissysteem, betoogt Kris Peeters, en geef hem na 300 bladzijden scherpe analyse maar eens ongelijk. Gelukkig is er GMF om na de probleemstelling ook te vragen naar de oplossing.

txt_pix_ Bouke Billiet

U schrijft dat we komaf moeten maken met het taboe van de heilige economische groei. En daarvoor hebben we een geëmancipeerde maatschappij nodig die de economie durft sturen. U vertelt over burgerverzet tegen ondoordachte plannen. Waarom moet dat verzet eigenlijk van burgers en milieuverenigingen komen? Waarom komt het niet van een van de vele adviseerende diensten?

De hoofdstelling van mijn boek is: een systeem dat van crisis naar crisis sukkelt, is geen systeem in crisis, maar een crisissysteem. Vergelijk het met iemand die overal en altijd in ruzie komt: tja, misschien ligt het dan toch aan die persoon zelf. We zitten vast in een systeem dat crisissen creëert.

Al schrijvende heb ik een definitie kunnen maken van een systeemfout: iets wat gebeurt dat problematisch is

'Een systeemfout is iets wat gebeurt dat problematisch is en dat niemand wil, maar niettemin gebeurt'

en dat niemand wil, maar niettemin gebeurt. Iedereen zit in een tredmolen, een mechanisme, zodat men niet anders kan dan iets doen waarvan men weet dat het niet deugt. Een gekend voorbeeld is een ambtenaar die zich netjes aan een reglement houdt en zo een slecht plan goedkeurt.

De overheid heeft niet alleen veel starre regels, maar ook versterkte afdelingen. Elke afdeling kijkt naar haar afgebakende domein. De notie 'algemeen belang' zijn we uit het oog verloren. Niemand stelt zich nog de vraag of het alge-

Kris Peeters

_mobiliteitsdeskundige, gewezen fietsambtenaar in Antwerpen

_schreef onder andere *Het Voorruitperspectief* (2000), *Weg van Mobiliteit* (2013) en *Weg van het Systeem* (2022)

meen belang gediend is, ook politici niet. Na de Vivaldi-begrotingsbesprekingen zei Vooruit-voorzitter Conner Rousseau: ‘Mensen willen weten: *what’s in it for me?*’

Dan hoor ik kennelijk niet bij die ‘mensen’, want dat was niet mijn eerste vraag. Ik denk dat velen zich eerder afvragen: ‘What’s in it for degenen die hulp nodig hebben, voor het klimaat, tegen armoede?’ Met andere woorden: een vraag naar het algemeen belang.

Maar het neoliberale denken heeft de idee dat we allemaal egoïsten zijn zo mainstream gemaakt dat we het niet meer zien. Dat is eigen aan een dominant paradigma: het is zo allesomvattend dat we niet meer zien dat het er is, het lijkt de natuurlijke staat der dingen, ontkent dat het een paradigma is en ontkent dat er een andere manier van denken mogelijk is. Het neo-

liberale denken zegt: de som van alle individuele belangen is gelijk aan het algemeen belang. Dat is natuurlijk niet juist. We verliezen telkens weer de *commons* uit het oog (*commons*: zaken die niet specifiek aan iemand toebehooren, zoals lucht, kennis, maatschappelijk weefsel).

Burgers vervreemden van de politiek, van elkaar en van zichzelf. Vervreemding, ontzetting, onverschilligheid, wantrouwen: hoe keer je die zelfversterkende kringloop?

Ik voeg daar meteen ook wanhoop en ontmoediging aan toe. Misschien begint het probleem daar. Ik zie het bij veel vrienden, oude krijgers van de goede zaak, en ook bij mezelf.

Wat kan helpen is het besef dat je niet alleen bent (zie blz. 32). Er zijn best veel mensen die meer vragen dan: ‘What’s in it for me?’ Twee: een groot pro-

bleem kan je in stukjes hakken. De wereld redden, tja, begin er maar eens aan. Maar een omgeving vergroenen of een buur helpen, dat is wel behapbaar.

Mensen vervreemden van de overheid en van besluitvorming omdat ze niet betrokken worden. Neem nu de heraanleg van een plein. Men vertrekt vanuit bestaande regelgeving, en die is zo veelzijdig en complex dat slechts een handvol experts kan meepraten. Het resultaat voldoet dan aan de regels, maar is niet om aan te zien. Je zou ook kunnen vertrekken vanuit de vraag: wat willen we? En dan nodig

‘Er zijn best veel mensen die meer vragen dan: *‘What’s in it for me?’*’

**WE
MAKE
YOUR
PRINT
WORK**

Biedt Graphius u als all-round drukwerkpartner een performante infrastructuur? Zeker. Werken we met state-of-the-art technologie? Absoluut! Maar wat ons écht uniek maakt, is de volledig geïntegreerde productiefLOW van ordervoorbereiding tot aflevering. Elk van onze 370 vakmensen haalt het maximum uit zijn of haar expertise doordat uw drukwerk in één vloeiende beweging door ons proces wordt begeleid, met een naadloze samenwerking en communicatie. Graphius, uw drukpartner voor magazines, catalogi, brochures en boeken.

GRAPHIUS

GENT • BRUSSEL • PARIJS • OOSTENDE • LONDEN

Graphius Group
Traktaatweg 8, B-9041 Gent,
T +32 9 218 08 41
www.graphiusgroup.com

je mensen uit om te dromen. Dromen kan iedereen en dan heb je meteen een inclusief verhaal. Dát is democratie.

U pleit voor een armoede- en rijkdomsgrens. Waarom is rijkdom een probleem?

Wat je uitgeeft aan het teveel kan je niet meer uitgeven aan het tekort. Grondstoffen, tijd, geld, aandacht en ruimte zijn niet eindeloos voorhanden. Als er ergens wordt gemorst en elders is er een tekort, dan bestaat daar een verband tussen. Stoppen met morsen lijkt me dan logisch, maar vandaag zien we de kloof alleen maar groter worden.

Het teveel in beeld brengen wordt snel weggezet als jaloezie en afgunst. Maar daar gaat het niet om. Het gaat om rechtvaardig en rationeel omgaan met schaarse zaken. En een eerlijke herverdeling maakt ontzettend veel mogelijk, in de eerste plaats mentaal. Je kan opnieuw dromen, ook over zaken die doorgaans al snel weggezet worden als onbetaalbaar.

Het voorbije jaar kwam er kritiek op het veelvuldige gebruik van privéjets voor korte vluchten. Dat is een verspilling van grondstoffen, geld, ruimte, noem maar op, middelen die je voor andere behoeften kan gebruiken. Het is evident dat je dat aanpakt, en toch kwam op die kritiek weer kritiek. Men noemde de voorgestelde taks een jaloezie-

taks. Ook dat is een illustratie van het neoliberale denken: morele vragen worden niet meer gesteld, de markt heerst. Als er vraag naar is en iemand wil ervoor betalen, dan is het goed. De vervuiler betaalt, en dus is er geen probleem. Wie daar vragen bij stelt, wordt weggelachen.

Waarmee we aanbeland zijn bij het dogma van de economische groei.

Economische groei betekent vandaag vaak degradatie en schade, bijvoorbeeld aan het milieu. We noemen het rijkdom, maar in de feiten is het verarming.

Zoals we onze economie vandaag organiseren, organiseren we onze eigen ondergang. Er moet dus iets anders in de plaats komen. Dat gaat niet van de ene dag op de andere.

Gelukkig zie je onder meer steden en gemeenten een voortrekkersrol opnemen. Gemeentebesturen staan in de realiteit en zijn goed geplaatst om veranderingen in gang te zetten.

Ondanks de vele beperkingen door Vlaamse regelgeving?

Ik zeg niet dat goed geplaatst zijn ook betekent dat het gemakkelijk is. We moeten dingen durven doen die afwijken van wat we gewoon zijn te doen. We moeten nieuwe zaken uitproberen, soms op de bek durven gaan. Dat is minder comfor-

'Gemeentebesturen zijn goed geplaatst om veranderingen in gang te zetten'

tabel dan doen wat je kent.

Kleine gemeenten verdringen in het werk, ze hebben de handen vol met de problemen van elke dag. Grotere en sterkere overheden zoals Gent hebben meer ruimte om nieuwe ideeën uit te proberen en algemeen ingang te doen vinden.

Bij ruimtelijke ordening bijvoorbeeld gaat heel veel aandacht naar het eigendomsrecht en wordt, eens te meer, het algemeen belang te weinig beschermd. Daar kan aan gesleuteld worden, ook binnen de bestaande wetgeving. Gemeenten kunnen vaker de randen opzoeken. Corona bewijst dat veranderen op korte termijn echt mogelijk is.

Als u één advies mag geven aan lokale beleidsmakers, hoe luidt dat dan?

Er zijn al veel goede ideeën, maar ze worden niet uitgevoerd. Dus mijn advies is: *walk the talk*.

In zowat elk bestuursakkoord staat iets over ontharding. Goed idee, alleen passen we het niet toe. Ook het STOP-principe (stappen, trappen, openbaar vervoer en dan pas personenwagens), de armoedetoets en de kindnorm zijn allemaal zaken die we als idee wel omarmen, maar nog veel te weinig in praktijk brengen.

Lees het volledige interview op gentsmilieufrent.be/kris-peeters

DE GOEDE ZAAK

BIOLOGISCHE CATERING
AMBACHTELIJKE SEITAN

*Zin in heerlijk duurzaam eten?
Wij koken naar
jouw smaak en budget*

lente- of communiefeest • verjaardagsfeest •
huwelijk • teambuilding • bedrijfsevent

www.de-goede-zaak.be

*Ontdek onze webshop
met biologisch lekkers*

seitán • broodbeleg • ontbijtgranen

www.seitan.be

**De trolmops, groen en bruin,
is je gids door bos en tuin!**

'De trolmops leidt je om de tuin' is een gloednieuw kinderboek dat aanzet tot ontdekken. Of het nu in je achtertuin is, het bos of de graskant op weg naar huis, de trolmops neemt je mee door de wondere wereld van alles wat kruipt, sluipt, glijdt of vliegt.

Per verkocht boekje gaat er één euro naar Natuurpunt. Komt met mini-vergrootglasje. Voor kinderen van 5 tot 11 jaar.

Wil je meer info of een boekje bestellen? Kijk dan even op:
debiebliotheek.be

DE BIE BLIOTHEEK

www.OHNE.be

Natuurlijk onverpakt.

Biologische, lokale en onverpakte
KRUIDENIER

Deze advertentie geldt als
KORTINGSBON van 10% bij
OHNE Gent

Gezelligheidsstoker, HALT!

Fijn stof beschadigt onze gezondheid

Houtkachels, open haarden en vuurkorven. Gezellig, toch? En vooral beter voor de portemonnee dan energie van het net. Toch is er een verontrustende keerzijde, want houtstook is een grote luchtvervuiler. Lucht die wij allemaal inademen. GMF roept daarom op: beste gezelligheidsstoker, stop met vuren.

txt_Eva Dessers pix_Andy Bruyninckx

Vrijgekomen fijn stof bij houtverbranding

Bij het verbranden van houtproducten zoals haardblokken, pellets, biomassa en houtskool komt er houtrook vrij. Een ogenschijnlijk natuurlijk proces. Geen vuiltje aan de lucht, denken we. Helaas. Het tegendeel is waar: het stoken van hout is ongezond. Hoe dat komt? Fijn stof. Erg kleine deeltjes die vrijkomen tijdens het stoken en daarna onzichtbaar door de lucht zweven. Houtrook bevat ook andere schadelijke stoffen zoals dioxines en PAK's.

Fijn stof hoopt op in windstille steden, binnen en buiten

Afhankelijk van het weer verspreiden de deeltjes zich ver in de omgeving. Is het windstil? Dan hopen ze op, en verspreiden ze zich over onze longen. Zeker in steden, zoals Gent, waar mensen dicht bij elkaar wonen. En dus vele verbrandingsprocessen tegelijkertijd hun gangetje gaan. 'Maar dan zit ik toch gewoon lekker bin-

nen?' Ook hier: helaas. Het stof dringt binnen via kieren, of de deur die even openstaat.

Houtrook is een ziekmakende sluiper, voor mens en natuur

Om je een idee te geven: de fijnstofuitstoot via houtrook is gelijk aan 25 draaiende dieselvrachtwagens zonder roetfilter. Of enkele snelwegen die langs je voordeur lopen. En het is een ziekmakende sluiper. Net zoals roken. Je merkt het niet meteen, maar draagt de gevolgen er later van. Met kanker, long- en hartaandoeningen, astma en hart-en vaatziekten bovenaan de lijst. De dioxines in houtrook verstoren het hormoonsysteem en ook de PAK's zijn kankerverwekkend. Ook kinderen dragen levenslange gezondheidsgevolgen mee.

Gentse gezelligheidsstoker, stop ermee

Het is een feit: de energieprijzen liggen hoog. Velen wachten vol onrust de factuur af. Dat zij de warmte opzoeken voor het haardvuur, begrijpt GMF.

Want ook solidariteit dragen we nauw in het hart. Maar sta je financieel sterk genoeg in je schoenen? En stook je voor het geknetter van de vonken en de gezelligheidsfactor? Dan is het genoeg geweest. Stop ermee, want het is levensgevaarlijk. Het fijnstofgehalte in Gent moet naar beneden. Voor mijn gezondheid, die van jou en elke Gentenaar.

Lees meer over
fijn stof en lucht-
kwaliteit op:

gentenair.be

OP FIETSVAKANTIE?
ZORGELOOS NAAR JOUW WERK?
OF ER GEWOON OP UIT MET DE KINDEREN?

CASA de
CICLISTAS
HELPT JE GRAAG OP WEG

SANTOS – HASE – WOOM

Vraag
meer info!

Wil je graag
adverteren
in 2023?

iris@gentsmilieufrent.be

DANSHUIS
DE INGANG

OPEN HUIS
05|02|23

gratis proeflessen!

DANS!

LESSEN - WORKSHOPS - KAMPEN
24KINDEREN | JONGEREN | VOLWASSENEN

SAMEN BIO-ECOLOGISCH
BOUWEN MET HOUT

Hé, Eduardo, gij hier!
 't Is niet waar! Mauritz! Komt dat tegen!
 'Amai dat is toeval zeg!
 'Wat is de kans?
 'Wanneer zijt gij gekocht?'
 'Vanmorgen pas.'
 'Vanmorgen pas. Shit!
 Hoe lang hebt gij daar gelegen?'
 'Reken maar uit. We zijn samen toegekomen op
 dinsdag, gij zijt gekocht op woensdag, en ik
 heb nog drie dagen in die koude frigo liggen
 wachten.'
 'Hier buiten op straat 't beter.
 Vooral in de voormiddag.'
 'Ja, amai, 't is warm he, voor de tijd van het jaar.'
 'Jaja, dat is met die klimaatcrisis he.'
 'Heerlijk! Zoals de zomer.'
 'Dat waren mooie tijden hé!'
 'Met z'n allen tussen de preien en de spruiten.
 En goed warm hé!'
 'Amai, zo warm.'
 'Heerlijk.'
 'Zeg, Eduardo?'
 'Ja, Mauritz?'
 'Naar het schijnt zijn wij ook schuldig.'
 'Schuldig?'
 'De klimaatcrisis.'
 'Ja?'
 'Ja. Met ons vervoer. Wij zijn vervoerd. Daarom.'
 'Ah.'
 'En achteraf, als Halloween voorbij is, dat is ook
 een probleem. '
 'Omdat we dan weer vervoerd worden?'
 'Ja, daarom. En omdat we rotten.'
 'Hoezo?'
 'We stoten dan methaangas uit. Aanzienlijke hoe-
 veelheden, volgens de Verenigde Naties.'
 'Jongens toch Mauritz, hoe wéét gij dat
 allemaal?'
 'Ik ben gekocht door van die milieumensen.'
 'Ja, en?'
 'Ik voel me leeg, Eduardo.'
 'Shit, nee! Die hebben u uitgehold of wat?'
 'Ja, kunt ge 't niet zien? Ze hebben soep gemaakt
 van mijn vlees.'
 'Soep? Oh nee! Zo jammer. Ze hadden ook
 risotto kunnen maken, of iets in de oven, of..'
 'Ja, hou maar op. Het is soep geworden. En hier
 links hebben ze door mijn vel gezeten.'
 'Au! Deed het pijn?'
 'Verschrikkelijk. Het doet nog altijd pijn. Het duur-
 de verschrikkelijk lang. Eerst met een lepel,
 toen met een andere lepel, toen met een mes,
 toen weer met een lepel, en maar hakken! En

Het groen achter de oren

Uitgehoid

Lisa Maréchal

ondertussen al dat gepraat over dat methaan-
 gas dat vrijkomt en dat het schandelijk was dat
 de mensen hun pompoenen niet meer uithollen.
 Dat pompoenen toch eten zijn en dat je geen
 eten mag weggooien enzovoort enzoverder.'
 'Amai, ik ben blij dat ik niet uitgehold ben.'
 'Gelukzak. Maar je weet nog niet alles. Terwijl ik
 daar op die tafel lag af te zien, lazen ze elkaar
 dat hele artikel voor, over onze methaangassen
 en ons vervoer, en toen begonnen ze zichzelf op
 te hemelen. Dat was het ergste.'
 'Op te hemelen?'
 'Dat had ge moeten horen! Mij martelen, en
 ondertussen al dat gezever! Dat zij hun bood-
 schappen met de bakfiets deden en dat ik, als
 ik zou gaan rotten, toch minder methaangas
 zou uitstoten, omdat ik uitgehold was, en dat ze
 mij wel in de wormenbak zouden steken.'
 'Wat? De wormenbak? Wat is dat?'
 'Ik weet het niet, Eduardo, maar ik ben zo bang.'
 'Nu ge 't zegt, ge ziet er ook echt bang uit.'
 'Ze wilden me er vals laten uitzien, maar het is
 mislukt. Nu zie ik er tenminste uit zoals ik me
 voel.'
 'Bang.'
 'Ja. Bang. Maar gij ziet er eigenlijk ook niet echt
 goed uit hoor. Ge trekt nogal een vreemd
 gezicht.'
 'Eng. Ik trek een eng gezicht. Zijt ge bang?'
 'Lach maar.'
 'Sorry Mauritz.'

Voortaan

Voortaan kiezen voor een duurzame levensstijl vraagt om nieuwe gewoontes. We helpen je graag op weg met enkele huis-, tuin- en keukentips. Klein begonnen ...

Energiezuinig koken zonder stress

Als kampeerder is 'hooikisten' een beproefde techniek om met één vuurtje gelijktijdig een pan pasta én een pan heerlijke saus op te dienen. Dit dankzij een eeuwenoud principe: kort voedsel aan de kook brengen om dan de pan in een geïsoleerde omgeving langzaam verder te garen. Een hooikist - een houten kist gevuld met hooi - is zo'n geïsoleerde omgeving.

Hooikisten waren in de eerste helft van de 20ste eeuw behoorlijk populair met een hoogtepunt in beide wereldoorlogen. Niet toevallig periodes met grote schaarste, ook aan energie. Met de huidige energiecrisis doet dat een belletje rinkelen. De hooikist, maar dan in een modern jasje, kent dan ook een kleine revival: zie bijvoorbeeld www.hooimadam.com of www.ecostooof.com

Vetbollen voor vogels maken

Ja, je kan ook vetbollen kopen. Maar doe je het zelf, dan heb je er een pak meer voor dezelfde prijs. En hoe meer vetbollen, hoe meer vogelgefluit. En bovendien: in een vingerknip zijn ze in elkaar geknutseld. En je hebt er maar vier dingen voor nodig:

- Kokos- of frituurvet (of een mengeling)
- Zaden allerhande (pinda's, zonnebloempitten, gedroogde meelwormen ...)
- Touw
- Waarin het mengsel stolt: oude kopjes, uitgeholde kokosnoten, yoghurtpotjes, halve sinaasappelschillen ...

Alles bij elkaar gesprokkeld? Dan gaan we aan de slag.

Maak de vulling

Smelt het vet in een kookpot. Is het vloeibaar? Dan meng je het door elkaar met de zaden.

Laat de hooikist het werk doen

voor kant en klare uitvoeringen. Zelf maken kan natuurlijk ook. De voordelen: naast energiebesparing heb je door het langzame garingsproces op lagere temperaturen ook geen last van aanbakken, overkoken of te gaar eten. Houd wel rekening met een tot 2 keer langere gaartijd.

Zelf aan de slag? Een stoofpotje is perfect om eens uit te proberen. Nog geen hooikist? Geen probleem. De kampeerteknik kun je ook thuis toepassen. Neem een goed isolerende slaapzak. Wikkel je pan in een handdoek, plaats deze op de slaapzak en vouw deze er goed aansluitend omheen. Mijn ervaring is dat zelfs na 1,5 uur garen, je gerecht nog steeds heerlijk dampend tevoorschijn komt. Eet smakelijk!

txt_Bert Barla pix_Susanne Hutten

om de winter door te komen

Gooi er gerust wat in, een-op-eenverhouding tussen vet en zaden geeft nog steeds een stevige vetbol. Roer goed tot een homogene massa.

Vul je potjes met de vulling

Giet je kooksel nu in de kopjes, potjes of schillen tot aan de rand. Bij de potjes of schillen zak je er het touw in, zodat het vastzit in de massa na het stollen. Bij het kopje bind je het touw rond het oor. Laat afkoelen op een koele plaats. Wacht tot het gestold is, neem na een halfuur een kijkje.

Hang ze buiten op. Wacht tot het volledig afgekoeld is, en hang je zelfgemaakte vetbollen omhoog in je tuin of rondom.

Laat de vogeltjes maar komen!

txt_pix_Eva Dessers

Royale frangipane-taart

Feestelijk, simpel, overheerlijk

Deze taart hoort traditioneel bij Driekoningen, maar niets belet je om ook al te smullen tijdens de winterfeestdagen!

txt_Alexia Cieters pix_@a.chicks.peas

kooktijd

skills

Bereiding

- Voeg suiker en boter samen en klop op tot een luchtig mengsel. Voeg daarna room en amandelextract toe en mix tot een gladde massa. Spatel het amandelmeel en maïszetmeel onder het mengsel.
- Leg een vel bladerdeeg op een met bakpapier bedekte bakplaat en doorprik het deeg hier en daar met een vork.
- Verdeel het mengsel over de deeg, laat een rand van 2 cm over. Smeer daar de confituur bovenop.
- Bevochtig de rand van het onderste vel bladerdeeg en leg het tweede vel op de taart. Knijp beide randen samen en vouw ze naar binnen toe, de hele taart rond.
- Kerf nu een tekeningetje met een fijn mes, zo kan de stoom ontsnappen. Besmeer de bovenzijde lichtjes met melk - en strooi wat rietsuiker voor een zoete en krokante toets - voor de taart de oven in gaat.
- Bak de taart eerst 15' in een voorverwarmde oven (200°C). Verlaag dan de temperatuur naar 175°C en laat nog 20 à 25' verder bakken tot de taart mooi goudbruin is.

Ingrediënten (8 pers.)

- 200 g ruwe rietsuiker
- 1 el vanillesuiker
- 75 g plantaardige boter
- 200 ml (amandel)room
- enkele druppels amandelextract
- 250 g amandelmeel
- 40 g maïszetmeel
- 2 ronde vellen bladerdeeg
- 150 g fruitcompote
- scheut plantaardige melk

Ontdek meer recepten op proveg.be

Een bouwmaterialendepot voor de toekomst

Op bezoek bij een Ecobouwer in Sint-Amandsberg

In Sint-Amandsberg bouwt Lennert Nevejans een bouwmaterialendepot voor de toekomst. Een depot dat er uit ziet als een moderne en compacte stadswoning. Op de Ecobouwers Opendeurdagen kwamen geïnteresseerde (ver)bouwers én bouwprofessionals kijken hoe hij dit aanpakt.

txt_Bert Barla pix_Jurgen Remmerie, Lennert Nevejans

Elk jaar in november organiseert Bond Beter Leefmilieu de Ecobouwers Opendeurdagen. Meer dan 100 eigenaars openen dan de deuren van hun passiefhuis of bio-ecologische woning en vertellen uit eerste hand hun praktijkervaringen. GMF ging in Sint-Amandsberg op bezoek bij de circulaire houtskeluwoning op schroefpalen van Lennert.

Circulaire economie

‘Circulair bouwen is een belangrijk uitgangspunt voor deze woning’ vertelt Lennert aan een 25-tal geïnteresseerden. Momenteel recycleren we wel meer en meer, al blijft dit vaak beperkt

tot downcycling. ‘Zo wordt er in de bouw vaak beton gebruikt, maar bij afbraak leidt dit enkel tot betonpuin. De grondstofwaarde hiervan is slechts 2% van zijn oorspronkelijke waarde.’

In een circulaire economie worden gebouwen en hun materialen zo lang mogelijk gebruikt, aangepast en opnieuw gebruikt. Dat begint bij een goed ontwerp dat lang en duurzaam gebruik mogelijk maakt. Ook de aanpasbaarheid van de woning aan toekomstige noden is belangrijk. Ten slotte wordt er zo gebouwd dat bij afbraak bouwmaterialen eenvoudig en zonder noemenswaardig kwaliteitsverlies hergebruikt kunnen worden.

Het ontwerp

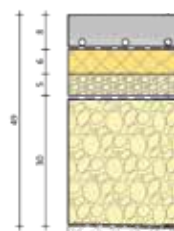
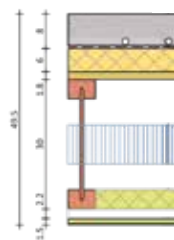
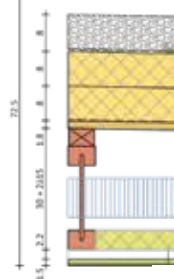
‘Een compacte, circulaire houtskeluwoning met een moderne uitstraling’ vat het concept van Lennerts woning goed samen. Het ontwerpproces verliep relatief vlot, omdat Lennert zowel bouwheer als architect is en als éénpersoonshuishouden (nog) geen rekening hoefde te houden met wensen van medebewoners. Er werd daarop echter wel geanticiperd: de woning is zo geconstrueerd dat de bovenverdieping eenvoudig kan worden uitgebreid en ook de indeling van de kamers is relatief eenvoudig aanpasbaar.

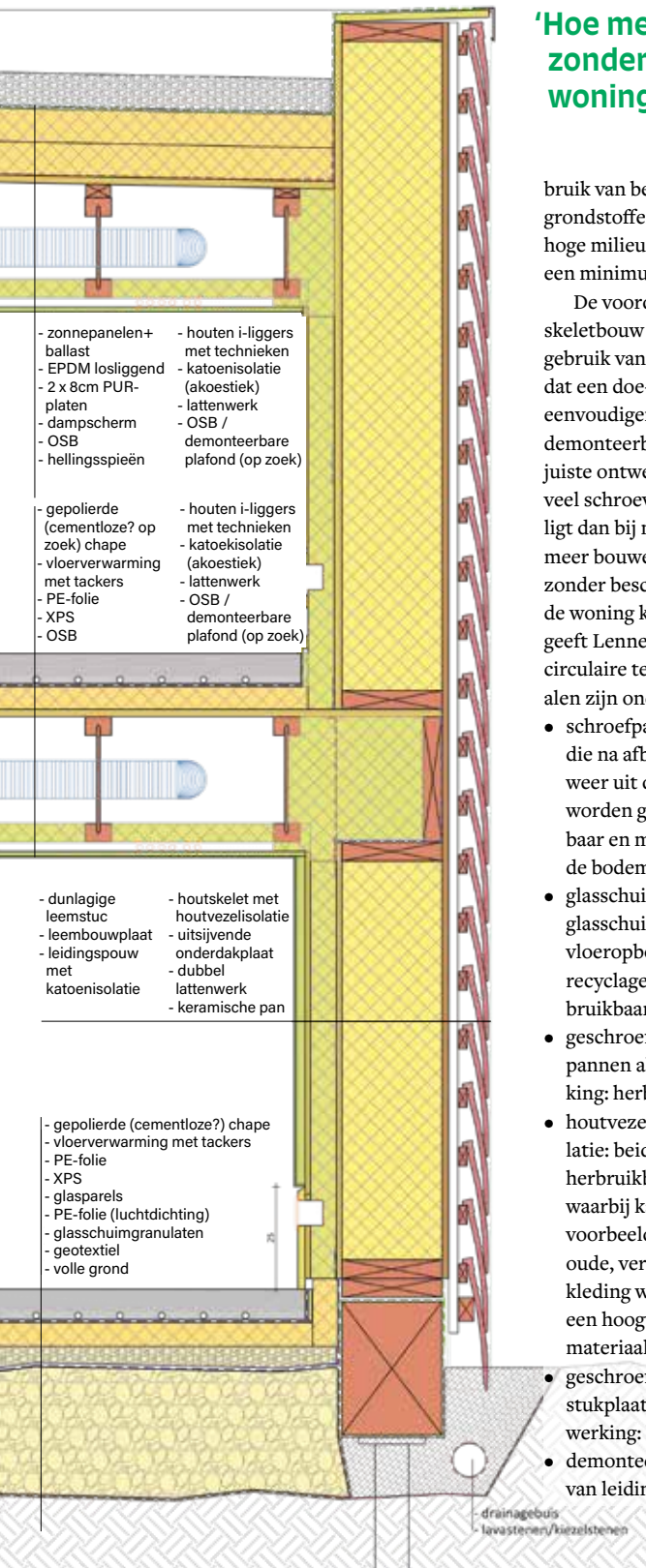
Lennert ziet het project niet enkel als toekomstige woning, maar ook als een experiment én persoonlijke leerervaring omwille van een hoog doe-het-zelf karakter. Op die manier zullen de opgedane ervaringen ook een meerwaarde zijn bij toekomstige projecten van zijn bureau, 2PK Architecten.

‘Vernieuwend is dat een betonnen fundering ontbreekt’

Betonvrij & demonteerbaar bouwen

Vernieuwend aan de woning is dat een betonnen fundering ontbreekt. In plaats daarvan is ze gebouwd op metalen schroefpalen die tot 1,2 meter diep in de bodem zijn geschroefd. Deze vormen het fundament voor een dragende constructie in verduurzaamd vurenhout, waarop vervolgens een houtskeluwoning is geplaatst. Zo wordt het ge-

'Hoe meer bouwelementen je later zonder beschadiging terug uit de woning kan halen, hoe beter'

bruik van beton en staal, eindige grondstoffen met een relatief hoge milieu- en CO₂-impact, tot een minimum beperkt.

De voordelen van hout-skeletbouw zijn, naast het gebruik van hout als grondstof, dat een doe-het-zelf aanpak eenvoudiger is en dat de demonteerbaarheid, mits de juiste ontwerpprincipes én veel schroeven, een stuk hoger ligt dan bij massiefbouw. 'Hoe meer bouwelementen je later zonder beschadiging terug uit de woning kan halen, hoe beter', geeft Lennert aan. Toegepaste circulaire technieken en materialen zijn onder meer:

- schroefpalen als fundering die na afbraak eenvoudig weer uit de bodem kunnen worden geschroefd: herbruikbaar en minimale impact op de bodem
- glasschuimgranulaten en glasschuimparels in de vloeropbouw: beide 100% recyclageproducten en herbruikbaar
- geschroefde keramische pannen als buitenwandafwerking: herbruikbaar
- houtvezel- en katoenisolatie: beide nagroeibare en herbruikbare grondstoffen, waarbij katoenisolatie een voorbeeld is van upcycling: oude, versleten (katoenen) kleding wordt verwerkt tot een hoogwaardig isolatiemateriaal
- geschroefde OSB- en leemstukplaat als binnenwandafwerking: herbruikbaar
- demonteerbare plaatsing van leidingen in de tussen-

vloer en leidingspouw van de wanden

- afwatering van de overloop van de regenwaterput naar een wadi in de tuin, zodat praktisch alle water dat op de woning valt ter plekke wordt gebruikt of infiltreert.

Voor de plafondafwerking is Lennert nog op zoek naar een esthetisch, makkelijk demonteerbaar systeem als alternatief voor het klassieke pleisterwerk op gipsvezelplaat.

'Wie gaat over 50 of 80 jaar al die schroeven uitdraaien?'

Toekomstwaarde

Gezien de eindigheid van grondstoffen is het absoluut noodzakelijk dat circulair bouwen de norm wordt. Het initiatief van Lennert verdient dan ook lof én navolging. Belangrijk vraagstuk hierbij is hoe je de toekomstige waarde van de woning als materialendepot kan begroten en deels al valoriseren tijdens het bouwproces. Een lening met verlaagde rentevoet is een mogelijke optie om bepaalde meerkosten te compenseren.

Veel bezoekers blijven ook met de vraag zitten wie over 50 of 80 jaar al die schroeven gaat uitdraaien. En of hergebruik toch niet veel duurder zal zijn dan te starten met nieuwe materialen. Laten we hopen van niet.

Lees meer:
gentsmilieufrent.be/ecobouwen

Uw fietsenwinkel van de Brugse Poort!

- Verkoop elektrische fietsen
  - Stadfietsen
  - Sportieve fietsen
  - Accessoires
- Herstellingen / Onderhoud

📍 Rooigemlaan 193, 9000 Gent

☎ 09/233.45.95 🌐 www.develomaker.be

OXFORD
VELO@VILLE

D
DOUVEBAKFIETS

Wild van wind

Investeer mee in lokale
hernieuwbare energie samen
met burgercoöperatie Energent.

Wij zoeken extra coöperanten!

Met 1 aandeel van 100 euro draag je
rechtstreeks bij aan zonne-installaties,
windturbines en warmteprojecten.

Koop jouw aandeel via
energent.be/ikdoemee

Karina — 'Alles komt goed', dat heb ik hier geleerd. En *ni pleuje* natuurlijk!

Karina Marte_40
roots_Dominicaanse Republiek

Karina Marte (40) leerde in haar geboorteland een Gentenaar kennen. Na een omweg in Madrid voor een masterstudie kwam ze ook in Gent zelf terecht, en werd een tweede keer verliefd op onze stad.

'Ik studeerde Architectuur en Duurzaamheid aan de Polytechnische Universiteit van Madrid. Toen ik later in Gent ging wonen startte ik bij Buro II (vandaag B2Ai), een bouwonderneming die passief wonen ontwikkelde. Nadien werkte ik ook nog bij Bostoen rond cohousing. Vandaag ben ik aan de slag bij Sfinx, een Gentse aannemer die vooral duurzaam renoveert.'

'Ik ben al langer met duurzaamheid bezig. *Het zit em echt overal*: je kledij, je huis, je voeding, de opvoeding van je kinderen. Wat me hier in België enorm bevalt zijn de ontelbare mogelijkheden om iets concreets te doen. Je kan persoonlijke keuzes maken, netwerken, je kennis delen, samenwerken, je engageren in talloze vzw's. Ik blog op mijn website ourecolifestyle.com, en richtte samen met anderen GandaZwam op, waarmee we voeding produceren op afval. Dat project krijgt vorm in het oude dierenasiel in het Citadelpark.'

'Ongelijkheid vind ik moeilijk. Niet iedereen kan een fair trade koffie betalen. De vervuiling van de kledingindustrie in Afrika en Azië: we zien de stortplaatsen niet, we gaan er enkel op vakantie. Soms is duurzaamheid ook status geworden, een label dat ons denken beperkt. Een arme moet kiezen tussen een duurzaam koekje of een brood voor het hele gezin. Dat is een kloof.'

'De toekomst? Ik ben er gerust op. Als ouders geven we onze kinderen het beste mee, en zij zullen de toekomst vormgeven. We zijn flexibel als mens en onze kinderen zullen de nodige oplossingen bedenken. Dat heb ik met name hier geleerd: het komt wel goed. En *ni pleuje* natuurlijk (lacht).'

txt_ Bart Bauwens pix_Manas Bharadwaj

Klimaatcafé

Een buitenbeentje in onze activiteiten

Luisteren en praten wérkt!

Woede, angst, rouw, maar ook meer genieten van het nu, activisme en diepere verbondenheid: de klimaatcrisis en het biodiversiteitsverlies maken heel wat los. GMF organiseert daarom kringgesprekken waar mensen hun verhaal kunnen delen met elkaar. En dat helpt, zagen we al drie keer.

txt_ Bouke Billiet pix_Marie Bockeaert

Voelende wezens

De wereld is nu 1,1 graad warmer sinds het begin van de industrialisatie (1850-1900). Almaar minder wetenschappers geloven nog dat we de doelstellingen halen uit het Akkoord van Parijs: streven naar maximum 1,5 graad, zeker onder 2 graden blijven. De verwachtingen zijn vaak zelfs nog veel donkerder. Met andere woorden: wat we vandaag al meemaken, is klein bier vergeleken met wat ons - op vrij korte termijn - te wachten staat.

De media benaderen de ontwrichting van het klimaat en de ineenstorting van eco-

systemen vaak wetenschappelijk, politiek of inzoomend op een gebeurtenis ('brand in Griekenland', 'Pakistan onder water'). Maar wat het met ons doet als voelende wezens, daar is maar weinig aandacht voor. En hoewel er zeker ook veel goede redenen zijn om hoop te koesteren (onder meer het feit dat we wéten wat ons te doen staat), maken heel wat mensen zich zorgen.

Ontmoeten

GMF stampte daarom samen met Act4Change en Klimaatcontact het klimaatcafé uit de grond. Hierbij staan je gevoel en je persoonlijke verhaal centraal. Je komt in contact met anderen die ook sterke gevoelens hebben rond het thema. Ervaren gespreksbegeleiders zorgen voor een goed verloop en een veilige omgeving. Er zijn geen experts, er is geen advies of technische discussie: alles draait rond delen en ontmoeten. In 2022 organiseerden we drie keer zo'n bijeenkomst.

Buitenbeentje

GMF is de eerste om in Vlaanderen op regelmatige basis een kringgesprek te organiseren over klimaat- en milieuzorgen. We doen dit vanuit de idee: gedeelde smart is halve smart. Daarmee is het klimaatcafé een buitenbeentje in onze werking, die vaak activistisch en concreet doelgericht is. Een klimaatcafé is even goed voor doorwinterde vrijwilligers als voor mensen die nog nooit contact hadden met GMF of een andere milieuvereniging.

Een greep uit de reacties: 'Dit doet zo veel deugd. Ook al weet ik dat mijn vrienden er ook van wakker liggen, toch praten we er niet over.'

'Heel verfrissend om andere perspectieven te horen.' 'Hier letterlijk omringd te zijn, dat geeft mij hoop.' Kortom: op naar het volgende klimaatcafé!

Volgende klimaatcafé:
zondag 5 maart

Inschrijven via
[gentsmilieufrent.be/
klimaatcafe](https://gentsmilieufrent.be/klimaatcafe)

Zo zit de wereld in elkaar _Vaclav Smil

Wat de wetenschap ons leert over het verleden, het heden en de toekomst.

Vaclav Smil is een wetenschapper die van vele markten thuis is. Hij biedt ons een realitycheck rond zeven thema's die bepalend zijn voor ons voortbestaan en onze welvaart: energie, voedsel, materialen, globalisering, risicomanagement, het milieu en de toekomst.

txt_ Lieve Mertens pix_Andy Bruyninckx

Energie: brandstoffen en elektriciteit

We danken onze welvaart aan het gebruik van fossiele brandstoffen, maar de relatief snelle klimaatopwarming noopt ons tot decarbonisatie. Het doel is tot een 'netto nuluitstoot' te komen in 2050. De uitdaging is immens en het ziet er niet naar uit dat het gaat lukken. In 2019 was het aandeel fossiele brandstoffen 80% van de mondiale energiebehoefte. Het Internationaal Energieagentschap verwacht dat dit aandeel tegen 2040 zal dalen tot 72%.

Voedsel

Bij de productie en het transport van voedsel wordt heel wat fossiele energie gebruikt. Smil geeft een paar voorbeelden: 1 kg wit brood vergt minstens 250 ml diesel, 1 kg geroosterde kip minstens 300 ml diesel en

1 kg Spaanse tomaten in een Scandinavische supermarkt minstens 650 ml diesel.

Materialen

Smil lijst vier stoffen op die het fundament vormen van onze welvarende maatschappij: cement (beton), staal, kunststoffen en ammoniak. Ammoniak is noodzakelijk bij de productie van kunstmest. Zonder kunstmest zou er 40 á 50% minder voedsel geproduceerd kunnen worden). Deze stoffen worden in gigantische hoeveelheden gebruikt en kunnen niet op korte termijn worden vervangen op globale schaal. Om een windturbine te bouwen, heb je beton, staal en kunststoffen nodig.

Globalisering

In de loop der tijden zijn er verschillende globaliseringgolven

Zin om mee te lezen met onze boekenclub? Stuur een mailtje naar boekenclub@gentsmilieufrent.be!

geweest, bepaald door technologie (van zeilboot tot dieselmotor) en geopolitiek. Het streven naar maximale productie tegen minimale kosten heeft ons al te afhankelijk gemaakt van bepaalde landen.

Risico's

Welke gevaren lopen we en welke risico's zijn we bereid te nemen? We schatten risico's anders in als we ze vrijwillig nemen.

Het milieu: de enige biosfeer die we hebben

Er is geen planeet B. Op aarde vinden we voldoende zuurstof, water en voedsel. Aan zuurstof geen gebrek, maar wat met de voedselvoorziening in de toekomst?

De toekomst

Wie heeft het gelijk aan zijn kant: de doemdenkers of de technologie-optimisten? Of wordt het iets ertussenin? Voorbeelden van valse toekomstvoorspellingen uit het verleden zijn legio, denk maar aan de millenniumbug. Smil eindigt met de volgende bedenkking: 'De toekomst staat, zoals altijd, niet van tevoren vast. Hij hangt af van onze daden.'

Vaclav Smil, *Zo zit de wereld in elkaar*, 2022, Nieuw Amsterdam, 415 p.

**help
mee**

Heb je zin om ook
vrijwilliger te worden?
Laat het ons weten!
info@gentsmilieufont.be

Sabine — 'Het is soms een beetje zoeken hoe ik alles uitleg aan mijn zesjarige dochter'

'Naast vrijwilliger bij Gents MilieuFront ben ik ook vrijwilliger bij Greenpeace, en vroeger ook bij EVA vzw', zegt Sabine Huyghe. 'Dat is altijd in golven geweest. Zeker toen ik een dochter kreeg stond mijn engagement op een lager pitje. Nu ze wat ouder is heb ik terug meer tijd.'

Wat is je meest memorabele moment bij Gents MilieuFront?

— Afgelopen zomer was ik een nonnetje in de klimaatkerk van GMF op de Gentse Feesten. Dat was vree leuk. (lacht) De polonaise dansen en klimaatzondaars slaan met klimop. De mensen vonden dat leuk: die komen naar Zataclan om voor de zot gehouden te worden. En GMF heeft superveel nieuwe leden erbij. Dat was echt een goeie manier om een ander publiek aan te spreken.

Wat doe je het liefst als vrijwilliger?

— Het uitvoerende op het moment zelf. (lacht) Als er planning en voorbereiding bij komt kijken, dan geraakt het bij mij snel ondergesneeuwd. Misschien omdat ik dat in mijn job al te veel doe. Lang geleden had ik even het optimistische idee om de activiteitenwerkgroep voor te zitten, maar vergaderen is niets voor mij. Ik ben ook nog nooit op een redactievergadering geweest, terwijl ik wel vaak voor Frontaal schrijf.

Wat is voor jou een uitdaging op vlak van duurzaamheid?

— Het is soms een beetje zoeken hoe ik alles uitleg aan mijn zesjarige dochter. Ik eet bijvoorbeeld vegan, en ik wil haar ook zo veel mogelijk vegan opvoeden. Mijn dochter zit in een omgeving waar de meeste mensen het normaal vinden om dieren te eten en koemelk te drinken. En ik zit zo'n beetje in een vegan bubbel: op mijn werk bij Lekker GEC is bijvoorbeeld alles plantaardig. De discrepantie tussen die twee werelden is niet altijd zo simpel. Ik wil haar ook niet te veel pushen. Een collega van mij vertelde dat haar mama vroeger in de vleesrayon van de supermarkt zei: dat zijn in stukken gehakte dode dieren. Voor

een kind is dat heel... (hapt naar adem). Dus ik wil dat voorzichtiger uitleggen, maar toch ook niet liegen, want nu wordt er écht gelogen tegen kinderen. Er wordt een volkomen fout beeld gegeven, bijvoorbeeld in boekjes met vrolijke dieren op de boerderij: ik word daar nerveus van. Dat is dubbel, want ik wil haar plezier ook niet afpakken. Met school zijn ze bijvoorbeeld naar Sea Life gegaan. Zij is dan heel blij, maar ik wil ook wel meegeven dat ik het niet zo leuk vind dat die dieren daar opgesloten zitten. Na hun website te bekijken dacht ik: misschien moet ik mezelf een beetje sussen met het idee van hun zeehondenopvang, maar blijkbaar zitten daar zelfs ook nog pinguïns. In de klas hebben ze nu ook een vis in een aquarium. Hoe moet ik daar dan mee omgaan naar de leerkrachten toe? Ik zou het fijn vinden om tips uit te wisselen met gelijkgestemde ouders.

Onlangs deed ik mee met een actie tegen Total. Dan zoek ik naar manieren om mijn dochter uit te leggen wat we daar doen en waarom ik dat belangrijk vind. Of de klimaatmars: ze wil enkel mee als er andere kinderen mee zijn. Vorig jaar waren haar vriendinnetjes mee en had ze haar rollerblades aan. Voor haar is dat dan geen klimaatbetoging, maar gewoon een uitstap naar Brussel.

Hoe heb je de klimaatbeweging zien evolueren?

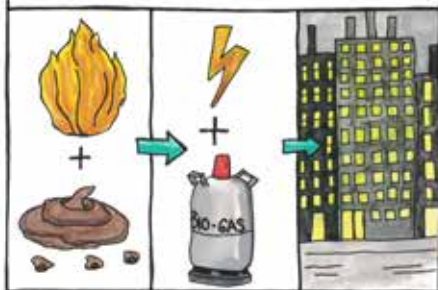
— In het begin waren veel milieubewegingen zich niet zo bewust van de link tussen de dierenindustrie en het klimaat. Ze deden daar soms wat lacherig over. Nu nemen ze dat meer serieus.

Ook op mijn werk merk ik bij de klanten dat het bewustzijn groeit: Lekker GEC is al heel lang een vegetarisch restaurant. Een paar jaar geleden beslisten we met het personeel om te stoppen met koemelk te geven bij de koffie en de koemelkkaas bij de spaghetti te schrappen, om ons aanbod volledig vegan te maken. Vroeger zeiden klanten wel eens dat ze geen soja-, haver- of rijstmelk wilden, enkel koemelk. Een van de collega's was bezorgd dat we klanten zouden verliezen, maar eigenlijk hebben we daar niets van gemerkt. Als we nu zeggen dat we geen koemelk hebben, dan snappen de mensen snel waarom.

txt_Zjef De Loose pix_Manas Bharadwaj

Jules # 24: ELKE KILO-JOULE TELT

DEZE WINTER WORDEN JULES EN DE STEDELIJKE FAUNA AANGESLOTEN OP HET GENTSE WARMTENET

JULES EN DE VUURSPUWERS ALS DIRECTE WARMTEBRON

DE ANDERE DIEREN ALS PRODUCENTEN VAN ORGANISCH AFVAL

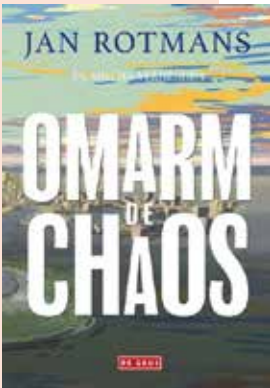

Ontdek meer avonturen van Jules
op gentsmilieufront.be/jules

jan feb maa

23.12 & 27.01

12.01

16.02

23.12 GMF-café #2

Lang leve toogactivisme!

GMF telt een heel leger ijzersterke vrijwilligers, die elkaar vooral ontmoeten op drukke activiteiten of vergaderingen. Maar soms moet je elkaar ook gewoon zien in een ontspannen context, tussen pot en pint, zonder agenda, nietwaar? En we zoeken ook nieuwe vrijwilligers! Wil je eens in een losse sfeer komen kijken wat vrijwilligen voor GMF inhoudt? Kom een pint pakken op ons (tweede) GMF-café aan de toog van Op de Wolken.

vrijdag 23 december | 20u - ...
Op de Wolken
Warandestraat 13, 9000 Gent
Inschrijven hoeft niet -
kom gewoon af als je kan!

12.01 GMF-boekenclub

Omarm de chaos

Het eerste boek dat we in 2023 zullen hebben gelezen klinkt best rock 'n' roll: 'Omarm de chaos' van Jan Rotmans. Volgens Rotmans zitten we op een kantelpunt in de geschiedenis van de mensheid: covid, klimaatverandering, verlies aan biodiversiteit. Het wordt niet makkelijk, maar we kunnen nog net de wereld en ons hachje redden. Lees en vind de rebel in jezelf!

donderdag 12 januari | 20u - 21.30u
GeMFish (zaaltje achteraan)
Dampoortstraat 81, 9000 Gent
Laat ons weten of je komt via
boekenclub@gentsmilieufrent.be

ontdek meer

activiteiten op
gentsmilieufrent.be/kalender

27.01 GMF-café #3

En we gaan nog nie naar huis!

Kom toosten, klinken en proosten op een nieuw GMF-jaar vol brandende actie! Waar beter dan aan een gezellige Gentse toog om samen met andere vrijwilligers nieuwe ideeën uit te werken: aan welke Gentse kunstwerken gaan we ons dit jaar vastplakken? Zullen we de Kouter ontharden, of toch maar de Vlasmarkt? Roepen we de Gentse Vrijstaat uit, of trekken we Brussel en Zelzate mee in bad? Droom en lach met ons mee, het wordt gezellig!

vrijdag 27 januari | 20u - ...
Op de Wolken
Warandestraat 13, 9000 Gent
Inschrijven hoeft niet -
kom gewoon af als je kan!

16.02 Debat energie

Iedereen mee in de energietransitie

Niet iedereen heeft een eigen dak om gesubsidieerde zonnepanelen op te leggen, of kan enkel dromen van een warmtepomp of thuisbatterij. Hoe helpen we mensen uit kansengroepen en de lagere middenklasse mee te stappen in de transitie? Een debat over het sociaal tarief, prefinanciering voor noodkopers, hulp voor huurders, warmtenetten en energiegemeenschappen.

donderdag 16 februari | 19.30u
gratis
Miriam Makebaplein 1, 9000 Gent
meer info en inschrijven via
gentsmilieufrent.be/debat

28.02 Open GMF-raad: bomen & bouw

Infoavond

Waarom moeten bestaande bomen en nieuwe ontwikkelingen met elkaar botsen? Waarom verzetten bewegingen als GMF zich tegen bomenkap bij ontwikkelingen die netto meer groen willen opleveren? Waarom houden architecten nauwelijks rekening met bestaand groen? Kom samen met GMF'ers, boomexperten, ontwikkelaars en architecten zoeken naar oplossingen. Aan onze rondetafel gaan we geen enkel taboe uit de weg.

dinsdag 28 februari | 20u
gratis
Dampoortstraat 81, 9000 Gent
inschrijven via
gentsmilieufront.be/openraad

10.03 Algemene Vergadering

& nieuwjaarsreceptie

Naar goede traditie nodigt GMF jou lekker diep in het nieuwe jaar uit op onze nieuwjaarsreceptie! Maar niet zonder eerst tijdens de AV terug te blikken op alweer een GMF-jaar vol succesjes en uitdagingen, maar ook vooruit te kijken naar projecten en acties voor 2023. Eerst nadenken en discussiëren dus, en daarna *tuupe tegoare* het glas heffen op een nieuw & succesvol GMF-jaar!

vrijdag 10 maart | start AV 19u,
start receptie 21u
inschrijven op gentsmilieufront.be/av
Theaterzaal Dienstencentrum,
Ledebergplein 30, 9050 Ledeberg

05.03 Klimaatcafé

Praten over emoties

Na 3 geslaagde edities in 2022 organiseren we ook in '23 opnieuw klimaatcafés. Dat is een kringgesprek waar je gevoel en je persoonlijke verhaal centraal staan. We praten over de rol die klimaatverandering en biodiversiteitsverlies spelen in ons leven. Het gesprek wordt in goede banen geleid door ervaren gespreksbegeleiders. Er zijn geen experts of advies: alles draait rond delen en ontmoeten. Omdat we het bij een klein groepje houden, vragen we om vooraf in te schrijven.

zondag 5 maart | 14.30u - 17u
ergens in of nabij Gent-centrum
(locatie wordt nog meegedeeld)
inschrijven via
gentsmilieufront.be/klimaatcafe

28.02

05.03

18.04 Valerie Trouet

Lezing

In onze traditie klimaatlezingen (samen met de Green Office van UGent) halen we deze keer zwaar uit: niemand minder dan Valerie Trouet, professor dendrochronologie, schrijfster en wetenschappelijk directeur van het (nog op te richten) gloednieuwe federaal klimaatcentrum komt ons toespreken! Ze vertelt ons over ons klimaat de voorbije 2000 jaar, en blikt ook kort vooruit op dat nieuwe klimaatcentrum

dinsdag 18 april | 20u - 21.30u
auditorium 'Oehoe',
Coupure 653, 9000 Gent
reserveer jouw ticket via
gentsmilieufront.be/valerietrouet

10.03

18.04

Eind november vond het eerste #GMFcafé plaats. Op naar de volgende edities! #bacchanaal

In aanloop naar de klimaatmars zetten we onze straat onder water #dampoortstraat #wateraandelippen

Get the bigger picture!

Op de 8e grote #GMF-quiz pijngiden deelnemers hun hersenen. Anderen gingen voor de drankprijs #prioriteiten

Voor dit jong geweld kwamen we in oktober terug massaal op straat #klimaatmars

volg ons

👍 gentsmilieufrent
📷 @gentsmilieufrent
📱 @gmfgent
#gentsmilieufrent

A first: een workshop ecologisch en goedkoop poetsproducten maken voor armoedeverenigingen en OCMW's #gezondebuurt

12/11, Super Saturday voor #gevelgroen in Gent! GTB + vele vrijwilligers legden samen 20 geveltuinen aan

In Sint-Amansberg vestigden we het record repareren. Wegwerp, daar doen wij niet aan mee! #100peruur #kampioenen

Weer en wind hielden GMF en Natuurpunt Gent niet tegen om 400 bomen en struiken aan te planten #afsnee #rewildinggent

Gents Milieu Front

COLOFON

Frontaal is het driemaandelijks tijdschrift van Gents MilieuFront vzw (GMF)

Jaargang 25_nr. 4
winter 2022

verantwoordelijke uitgever
Pieter Nuytinck
Dampoortstraat 81
9000 Gent

redactie
Bert Barla, Dirk Waelput, Anke de Sagher, Binte Claes, Bouke Billiet, Lisa Maréchal, Sabine Huyghe, An Van Hemeldonck, Bart Remmerie, Michaël Verest, Iris Verschaeve, Eva Dessers, Thijs Michiels, Bart Bauwens, Lieve Mertens, Zjef De Loose, Ulrike Braeckman, Sarah Lallemand, Griet Mortier, Judith Hoogewijs

grafisch concept
Marlies Nachtergaele

lay-out
Marian Vandenbussche
Andy Bruyninckx
Pierre Van Uffelen
Jonas Vaneygen

fotografie — illustraties
Vermeld bij artikel.
Cover: Manas Bharadwaj
Achterflap: Andy Bruyninckx
— Huisfotografen:
Jurgen Remmerie,
Manas Bharadwaj
— Huisillustratoren:
Marie Bockaert, Andy Bruyninckx, Britta Bolte

contact redactie
frontaal@gentsmilieufont.be

copyright
Overname van artikels wordt aanbevolen, mits bronvermelding.

drukwerk
Graphius, Gent

Gedrukt op 100% kringlooppapier met inkt op vegetale basis en solventvrij.

De Vlaamse overheid en Stad Gent erkennen en steunen GMF.

gent: Flanders
State of the Art

over ons

Gents MilieuFront (GMF) is een politiek onafhankelijke milieuvereniging die actief is in Gent en omgeving.

We willen mee vorm geven aan een samenleving waarin 'duurzaam' altijd de logische, natuurlijke keuze is, op alle niveaus. Om dit te bereiken richten we ons tot lokale overheden, inwoners en organisaties in de regio via beleidswerk, sensibilisering, adviesverlening en acties. Vrijwilligers zijn het kloppend hart van onze vereniging. We leggen ons toe op stedelijke thema's zoals afval, energie, mobiliteit en klimaat. MilieuAdviesWinkel (MAW) is het servicepunt duurzaam bouwen en renoveren van GMF.

word lid

Word je lid, dan help je ons om nog meer acties te ondernemen en zwaarder te wegen op het Gentse milieubeleid.

Je bent al lid vanaf 5 euro per jaar! Dit doe je makkelijk en snel via het domiciliëeringsformulier op de website. Jij kiest zelf voor welk bedrag je lid wordt op gentsmilieufont.be/wordlid. Elk GMF-lid heeft recht op kortingen in een twintigtal duurzame Gentse handelszaken. Originele cadeautip? Schenk een lidmaatschap!

doe mee

GMF bestaat dankzij de inzet van een groep enthousiaste vrijwilligers.

Hands-on organisators, dossiervreters of praktische enthousiastelingen: iedereen is welkom! Stuur een e-mail naar info@gentsmilieufont.be en je zal uitgenodigd worden voor een kennismakingsgesprek.

steun ons

Steun GMF met een gift, en je kan rekenen op 45% belastingvermindering! Stort een bedrag op rekening BE19 8939 4405 6912. Vermeld in de mededeling 'Gift'. Alle giften vanaf €40 op jaarbasis zijn fiscaal aftrekbaar. Giften hoger dan €40 zijn natuurlijk ook welkom. Merci!

vind ons

Secretariaat GMF

Dampoortstraat 81
9000 Gent — T 09 430 03 90
info@gentsmilieufont.be
www.gentsmilieufont.be
Steven Geirnaert, Iris Verschaeve, Thijs Michiels, Steffi Boelens, Bouke Billiet en Lotte Haerick

Openingsuren

Open van maandag tot vrijdag.
9u – 12u30 | 13u30 – 17u

MilieuAdviesWinkel (MAW)

Wil je bouwadvies? Maak dan eerst een afspraak. — T 09 430 03 91
info@milieuadvieswinkel.be
www.milieuadvieswinkel.be
Stefaan Claeys, Veerle Vercrucy, Bieke Vanherrewege en Wim Crepain

Doe een
gift aan
GMF

en geef
onze
werking
ook in
2023
vleugels!

GMF

was

in

2022

zowat

overall!

Help GMF met een (fiscaal aftrekbare) gift!
Alle info op gentsmilieufrent.be/gift

Frontaal

driemaandelijks magazine van Gents MilieuFront
jaargang 25 – 4de trimester 2022
v.u. Pieter Nuytinck, Dampoortstraat 81, 9000 Gent

P806132
afgiftekantoor
9000 Gent 1

PB-PP
BELGIE(N)-BELGIQUE